

Tarragona

Tarragona 171

una ciutat eterna

Vista panoràmica de Tarragona

L'existència mil·lenària de Tarragona és tan singular i captivadora que no pot passar desapercebuda. No en va, l'esplèndid llegat històric de Tàrraco li val el títol de ciutat Patrimoni Mundial.

Tarragona, com Roma, també esdevé una ciutat eterna. Protegida per Cèsar August, va ser anomenada i admirada innumerables vegades pels clàssics de tots els segles des de Plini el Vell o Virgili, passant per Giacomo Casanova, Balzac, Orwell, Giovanni Papini, etc.

A través de temps immemorials Tarragona ha estat fidel testimoni del gest de la història i dels secrets dels poderosos, des de l'esplèndid mar Mediterrani. Però lluny d'adormir-se en els llorers del passat, els seus ulls esguarden el futur des d'un present il·lusionat i competitiu en el comerç, la indústria, el turisme i la cultura.

Els autors que des d'aquestes pàgines copsen la veritable ànima de la gent de Tarragona ens parlen des del punt de vista autoritzat i d'una certa intimitat privilegiada

de conciutadans. Carod-Rovira, Enric Baixeras, Jordi Piqué, Josep Sánchez Cervelló, Francesc Tarrats, Josep Maria Recasens, Xavier Sabaté, Joan Menchón, Andreu Muñoz ens glossen alguns dels personatges més il·lustres de la nostra capital: Rovira i Virgili, Opisso, Pere Lloret, Marcel·lí Domingo, Hernández Sanahuja, Emili Morera Llauredor, Pin i Soler, l'emperador August i sant Fructuós.

Estic convençut que les biografies d'aquest llibre contribuiran que la ciutadania encara se senti més orgullosa de pertànyer a Tarragona.

Josep Fèlix i Ballesteros
Alcalde de Tarragona

l'alcalde

Josep Fèlix i Ballesteros

el perso
el personatge

RAMON MURO

Retrat d'August
© Museu Frederic Marès

Reproducció en bronze de l'August de Prima Porta. Passeig Arqueològic de Tarragona, al peu de la torre de l'Arquebisbe

Octavi neix al Palatí l'any 63 aC. Era fill de Gai Octavi, membre respectat de la classe eqüestre i governador de Macedònia, i d'Atia Galba Cesonia. Adoptat pel seu oncle-avi Juli Cèsar, va continuar la seva tasca política i va consolidar el que aquest no va poder assolir, la forja d'un nou sistema polític autocràtic que anomenem imperi. La seva habilitat política, capacitat de convicció, ambició junt a la necessitat de Roma de tenir pau després de les turbulències dels darrers temps de la república, van ser factors determinants del seu èxit polític. No en va Dió Casi retrata Octavi, o millor dit August, com una persona que duia els afers polítics "amb més vigor que cap home i més prudència que cap anciana".

Amb el triumvirat va rebre les províncies de Sicília i Hispània, que ja coneixia des de la Guerra Civil. Es va desfer dels seus antics companys de triumvirat, Lèpid i Marc Antoni; va aconseguir la fidelitat de tot Itàlia i el títol de *princeps civium*. El 27 aC, una hàbil maniobra de retornar al Senat els poders extraordinaris de triumvir li va comportar rebre el títol d'August. Va assolir el consolat perpetu, la *tribunicia potestas*, el títol de censor, l'*imperium*, el dret de convocar el Senat, de batre moneda amb la seva efígie, el càrrec de pontífex màxim i el de pare de la pàtria.

Un dels seus grans triomfs polítics va ser aconseguir la *pax augusta* el 24 aC, després de les campanyes d'Hispània, on va romandre dos anys, per finalitzar la conquesta dels territoris càntabres i asturs. La seva delicada salut el va allunyar del front de guerra i va fer estada a Tàrraco, que va esdevenir capital de facto de l'imperi durant dos anys.

La seva estada a Tàrraco ha estat entesa com el revulsiu de la transformació de la ciutat republicana en el que serà a l'imperi, amb reformes urbanístiques com el nou fòrum colonial, el teatre, l'arc de Berà, reforma de la Via Hercúlia, des de llavors Augusta... La pacificació d'Hispània va permetre la reducció de tropes, la qual cosa va comportar, per

l'emperador de Roma

Octavi August

Roma, 63 aC - Nola, 14 dC

n'escriu

JOAN MENCHON I BES

exemple, que l'espai militar de la Part Alta de Tarragona es pogués convertir en un dels conjunts arquitectònics més impressionants de l'Imperi, el Concilium Provinciae Hispaniae Citerioris, les obres del qual es van iniciar en temps de Tiberi, possiblement sobre la base d'una planificació augustal.

Durant la seva estada a Tàrraco es va iniciar el culte imperial a Occident. Quintilià ens narra que en vida d'August es va construir una ara en el seu honor, en la qual hi va néixer un margalló. Quan això es comunicà a August, irònicament va dir: "sembla ser que hi reteu pocs sacrificis". Ja mort, una legació tarraconense va demanar a Tiberi permís per aixecar un temple en el seu honor, com a exemple de totes les províncies.

Certament, Roma sense August, l'Imperi, hauria estat una altra cosa. I la petjada a Tàrraco va deixar marca i va contribuir a fer-la una de les principals ciutats de l'Occident romà. I potser és casualitat, o potser els fets ho van marcar així, però les dates del seu naixement i mort coincideixen amb les festes de Santa Tecla i Sant Magí. Tarragona i Octavi August estan lligats per massa coses.

Joan Menchon i Bes
Cap de Patrimoni Històric
i arqueòleg municipal
Conselleria de Patrimoni Històric

el polític, mestre, periodista i escriptor Marcel·lí Domingo i Sanjuan

Tarragona, 1884 - Tolosa de Llenguadoc (França), 1939

n'escriu

JOSEP SÁNCHEZ I CERVELLÓ

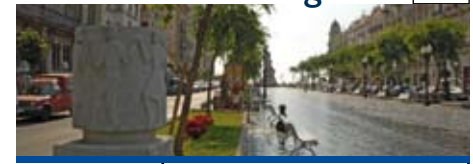
Polític, mestre, periodista i escriptor. Estudià magisteri a Tarragona i, en acabar-lo, marxà a Tortosa, on s'inicià políticament escrivint a *El Pueblo*, òrgan de la Unió Republicana. Fundà una escola laica a Roquetes el 1906. A les municipals del 1909 va ser elegit regidor per Tortosa i el 1914 esdevingué el primer diputat republicà per aquell districte, del qual fou reelegit en diverses ocasions. Fou el líder del Bloc Republicà Autonomista el 1915 i director del seu òrgan, *La Publicitat*, però la incapacitat per acabar amb l'hegemonia de la Lliga féu que, el 1917, impulsés el Partit Republicà Català, que dirigí, convertint-se en un referent polític de Catalunya per les campanyes autonomistes i contra la Guerra del Marroc. Per això fou detingut l'agost del 1917. Igualment durant la dictadura de Primo de Rivera tornà a ser empresonat (1924, 1926, 1929), deportat de la demarcació (1928) i, finalment, exiliat. A l'agost del 1930 participà al Pacte de Sant Sebastià, formant part del Comitè Revolucionari encarregat de dur la República i també fou membre del Comitè Executiu d'ERC (març 1931), compatibilitzant aquesta militància amb la del Partido Republicano Radical Socialista Español, que havia fundat el 1929. Amb el canvi de règim encapçalà la llista republicana de la demarcació a les constituents del 1931, essent el candidat més votat, amb 68.073 vots. El gener del 1932 va sortir d'ERC perquè

creia que no donava prou suport al govern de la República, del qual era ministre d'Instrucció Pública. Com a tal construí milers d'escoles, impulsà la laïcització de l'ensenyament i el bilingüisme, que permeté introduir el català a tot el sistema educatiu. De desembre del 1931 a juny del 1933 ocupà la cartera d'Agricultura, des de la qual impulsà la Reforma Agrària. A les eleccions del 1933 fou candidat de la coalició republicanosocialista per Bilbao, però no obtingué l'escó. L'abril del 1934 participà en la creació d'Izquierda Republicana, de la qual fou escollit vicepresident.

S'oposà tant a la insurrecció d'octubre del 1934 com als excessos repressius que portaren a la supressió de l'Estatut. A les eleccions del 1936 encapçalà la candidatura d'Esquerreres per la demarcació de Tarragona, obtenint la màxima votació: 69.500 vots. La victòria de febrer de 1936 el portà a ocupar, novament, la cartera d'Instrucció Pública, que abandonà al maig. Després del 18 de juliol marxà a l'estranger a fer tasques de propaganda en favor del govern constitucional. En la seva sortida, també hi influí la seva oposició al procés revolucionari que costà la vida a un germà i un cunyat seus, assassinats per la FAI. El 2 de març de 1939 morí sobtadament quan anava a visitar els camps de refugiats del sud de França.

Josep Sánchez i Cervelló
Professor d'història contemporània de la
Universitat Rovira i Virgili

el perso
el personatge

Marcel·lí Domingo

el perso
el personatge

A. MUÑOZ

Sant Fructuós (s. XVII), talla de Benet Baró. Catedral de Tarragona (detall)

A. MUÑOZ

Sant Fructuós en el retaule major de la catedral de Tarragona, obra de l'escultor Pere Joan (s. XV)

el bisbe, màrtir i patró de Tarragona Sant Fructuós, bisbe de Tàrraco

? - Tàrraco, 259 (segle III dC.)

Restes de l'absis de la basílica de Sant Fructuós a la necròpoli paleocristiana de Tarragona. Al centre, la sepultura que Serra Vilaró identificà com la dels màrtirs

n'escriu

ANDREU MUÑOZ I MELGAR

"(...)Al costat d'un vell flac, a qui li tremolen tots els membres, què val un Hèrcules? Hèrcules va vèncer Cacus, va vèncer Hèrcules el lleó, va vèncer Hèrcules el gos Cèrber; va vèncer Fructuós el món sencer. Compara home amb home." Amb aquestes paraules el gran Agustí d'Hipona exalta la gesta gloriosa del màrtir tarraconense.

Fructuós fou bisbe de Tàrraco a mitjan segle III i d'ell només coneixem l'última setmana de la seva vida gràcies a la *Passio Fructuosi*, un document que glossa les actes martirials del prelat i els seus dos diaques, Auguri i Eulogi. Aquest document literari contemporani als fets va ser relatat per un soldat cristià anònim. El redactor ens explica que el 16 de gener de l'any 259 els tres clergues van ser detinguts i empresonats arran de l'edicte dels emperadors Valerià i Gal·liè que obligava els caps de les esglésies a adherir-se a la religió de l'Estat retent culte als déus. A la presó foren assistits per la *fraternitas* (comunitat cristiana) i allà Fructuós batejà un catecumen anomenat Rogacià. El divendres, 21 de gener, comparegueren davant Emilià, governador de la Província Tarraconense. En un judici ràpid i inflexible els clergues confessaren la seva fe i foren condemnats a morir cremats vius. De camí cap a l'amfiteatre el bisbe i

els seus diaques reberen el suport i l'afecte del poble cristià i també d'alguns pagans. El bisbe abans de ser immolat donà signes d'una extraordinària fortalesa. Pregà per l'Església universal estesa d'Orient a Occident i consolà la *fraternitas* amb la promesa que mai no els faltaria pastor. El martiri es produí entre les deu i les onze del matí.

Les seves despulles foren enterrades a l'àrea funerària del riu *Tulcis* (Francolí). A partir d'època tardoromana el culte als màrtirs generà en aquesta zona una gran concentració d'enterraments (*tumulatio ad sanctos*) i la construcció de dues basíliques cristianes. La basílica excavada per l'arqueòleg mossèn Joan Serra Vilaró, entre els anys 1926 i 1933, serví de memòria per venerar les relíquies dels màrtirs fins a l'època visigòtica.

La gloriosa gesta d'aquests sants tarraconins ha estat exalçada en tots els temps; des dels hendecasil·labs del poeta Aureli Prudenci (s. IV-V) fins a la poesia de Miquel Melendres (1905-1974). Les actes martirials de sant Fructuós són les més antigues d'Hispania i el seu culte s'estén actualment, sobretot, per la Península Ibèrica, França, Itàlia i Amèrica Llatina.

Andreu Muñoz i Melgar
Director del Museu Bíblic de Tarragona

l'arqueòleg i escriptor Bonaventura Hernández i Sanahuja

Tarragona, 1810 - 1891

n'escriu

FRANCESC TARRATS I BOU

Descendent –per banda paterna– d'una família de menestrals i comerciants i –per banda materna– d'una altra d'artesans, tots ells residents a la Part Alta de Tarragona, Bonaventura Hernández Sanahuja va néixer al carrer de la Merceria d'aquesta ciutat el 30 de maig de 1810, on havia de morir el 9 de novembre de 1891.

Després de la retirada francesa de Tarragona el seu pare retornà a la ciutat traslladant-hi, des de Barcelona, el seu negoci de passamaneria, negoci que van continuar la seva vídua i l'hereu, Bonaventura Hernández Sanahuja, casat amb Teresa Borràs, membre d'una família de botiguers.

Va cursar estudis d'humanitats al Seminari de Tarragona i a la Llotja de Barcelona, així com a l'Escola de Dibuix de la plaça del Pallol.

Compaginà l'ofici de comerciant amb el seu càrrec d'inspector d'antiguitats fins que, després d'entrar en el Cuerpo facultativo de archiveros, bibliotecarios y arqueólogos (1873) com a director-conservador del Museu de Tarragona, deixà el negoci familiar en mans de la seva muller i fills.

Tingué una destacada presència en el món associatiu de Tarragona: la Societat Econòmica d'Amics del País, l'Ateneu Tarraconense de la Classe Obrera, la Congregació de la Puríssima Sang (de la qual redactà una història), el Centro Tarraconense i, especialment, a la

Societat Arqueològica Tarraconense. Va col·laborar, també, amb entitats econòmiques, culturals i excursionistes de dintre i fora de Catalunya.

Amb motiu de la seva vàlua i reconeixement científics va ser cridat a participar en diferents juntes i comissions locals i territorials, com ara la Comissió provincial de Monuments; va ser designat com a primer director del Museu Arqueològic (1851) i nomenat inspector d'antiguitats (1853) per l'Acadèmia de la Història, de la qual, des de l'any 1851, era acadèmic corresponent.

En unes circumstàncies socials, econòmiques i polítiques difícils i en una ciutat en profunda evolució, sacsejada pels conflictes originats per un sempre difícil equilibri entre coneixement i conservació, Hernández Sanahuja va tenir durant quaranta anys un paper cabdal per a la recuperació d'un patrimoni seriosament amenaçat i per al coneixement de la història de Tarragona. Va ser una peça clau en el procés de constitució del Museu Arqueològic de Tarragona: una part significativa dels fons del museu actual és fruit dels seus neguits i esforços.

Va ser un autor prolífic, col·laborant amb mitjans molt diversos, tant tarragonins com espanyols. *El Indicador Arqueológico de Tarragona* (1867), *Tarragona en poder de los árabes* (1882), *El Pretorio de Augusto en Tarragona* (1888), *Historia de Tarragona desde los más remotos tiempos hasta la época de la repoblación cristiana* (1892-1893) o el *Catálogo del Museo Arqueológico de Tarragona* (1894) són, entre d'altres, les seves monografies més destacables.

Francesc Tarrats i Bou
Director del Museu Nacional
Arqueològic de Tarragona

el perso
el personatge

Retrat de B. Hernández Sanahuja.
M. Folch i Masats, 1888

Hernández Sanahuja, l'any 1856, a l'aqüeducte romà de les Ferreres amb Prosper Mérimée, Emil Hübnér i en "Joanet de l'Aigua"

el perso
el personatge

AMT

Retrat de Pere Lloret i Ordeix, pintat per García Oliver l'any 1948 i exposat a l'Ajuntament de Tarragona.

CEDIT PER TERESA LLORET CARBÓ. AMT
Segell del Parlament de Catalunya amb la imatge del diputat Pere Lloret i Ordeix

CHINCHILLA. AMT

Regidors elegits el 12 d'abril de 1931 en el primer Ajuntament de la Segona República. Al mig, a la fila del davant, l'alcalde Pere Lloret i Ordeix

el polític i advocat Pere Lloret i Ordeix

Tarragona, 1877 - Barcelona, 1967

n'escriu

JORDI PIQUÉ I PADRÓ

Pere Lloret i Ordeix neix a Tarragona l'any 1877 i esdevé una de les figures més significatives de l'àmbit polític del segle XX a la ciutat. Però, a més a més, com el definia el seu amic Joaquim Icart, "tenia el caràcter d'un home sencer i sincer, és a dir, un home just. Ho era envers ell mateix i envers els altres, sense simulacions, amb tota la fortalesa d'un roure".

En els primers anys del segle XX, paral·lelament a la seva tasca professional com a advocat i corredor de comerç, Lloret esdevingué ben aviat un referent de l'origen i desenvolupament del catalanisme a Tarragona: participà en la fundació de la societat Les Quatres Barres i de l'Associació Catalanista, milità a la Unió Catalanista i col·laborà a la revista *Pàtria* i dirigí *Lo Camp de Tarragona*.

L'any 1907 fou vicepresident de la Unió Democràtica Nacionalista; més tard, l'any 1913, va ostentar el mateix càrrec a la Unió Nacionalista Republicana i, finalment, l'any 1923 s'integrarà definitivament a Acció Catalana Republicana. Mentrestant, continuà exercint el periodisme polític dirigint *Catalunya Nova* i *Renovació*.

Durant la segona dècada del segle passat, en l'àmbit polític, Pere Lloret fou diputat provincial, membre del Consell Permanent de la Mancomunitat de Catalunya i president de la Diputació de Tarragona. En el mateix

període fou un dels fundadors del Banc Comercial de Tarragona i presidí la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Tarragona.

Elegit a les eleccions del 1931, Pere Lloret fou l'alcalde republicà de Tarragona fins a l'any 1936, amb el parèntesi del cessament i empresonament arran dels fets d'Octubre del 1934. Seran anys en els quals des de l'Ajuntament de Tarragona es desplegà una activitat frenètica amb un ambiciós programa d'obres municipals i contra la lluita de l'atur forçós.

L'any 1936 dimití com a alcalde i fou nomenat director general d'Administració Local de la Generalitat de Catalunya, càrrec que compaginà amb la direcció de la Comissaria de la Restauració del Monestir de Santes Creus.

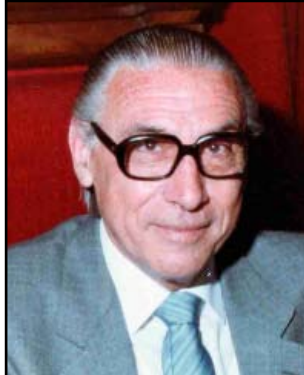
El gener del 1939, s'exilià a França, on fou un dels responsables de la Residència de Montpeller, centre d'acollida d'intel·lectuals i polítics catalans. Restà a l'exili fins al 1945, any en el qual retornà aprofitant l'indult del règim franquista. Amb seixanta-vuit anys fixà la seva residència a Barcelona, on es va dedicar a exercir la seva tasca professional i on va morir l'any 1967.

Jordi Piqué i Padró
Cap del Servei d'Arxiu i Documentació
Municipal de l'Ajuntament de Tarragona

l'historiador Emili Morera i Llauredó

Tarragona 1846 - 1918

n'escriu

JOSEP M. RECASENS I COMES

Licenciat en filosofia i lletres i en dret per la Universitat de Barcelona, Emili Morera i Llauredó és l'historiador tarragoní més notable del segle XIX, i un dels més destacats del segle XX en la construcció de la història medieval de la ciutat de Tarragona i de les comarques de la Catalunya Nova. Alineat en el conservadorisme local, dirigí el *Diario de Tarragona* (1881-1883), participà en empreses periodístiques i publicà articles a tots periòdics locals de caire conservador. Exercí de professor a l'Institut de Segona Ensenyança de Tarragona i publicà una *Historia de España* (1981) per a alumnes de batxillerat, escoles normals i seminaris conciliaris. Com a polític actiu l'any 1884, fou elegit diputat provincial per la circumscripció de Tarragona - el Vendrell.

L'any 1901 fundà el Butlletí Arqueològic, òrgan de la Societat Arqueològica Tarraconense, i el dirigí fins al 1914. Presidí aquesta entitat entre 1914 i 1918, càrrec que compartí amb el de membre de la Comissió Provincial de Monuments. Com a historiador, amb el propòsit de "servir la patria local que estimem, malgrat i a despit de tot" (sic), Morera publicà diversos estudis monogràfics, d'entre els quals destaca *Tarragona antigua y moderna. Descripción histórico-arqueológica de todos sus monumentos y edificios públicos civiles, eclesiásticos y militares* (1894); però les dues obres més importants de la seva

producció són *Tarragona Cristiana*, els dos primers volums de la qual es publicaren els anys 1897 i 1898, i els tres restants entre 1954 i 1967 per l'Institut d'Estudis Tarraconenses, i el volum dedicat a la província de Tarragona (1909), que forma part de la *Geografía General de Catalunya* dirigida per Francesc Carreras i Candi (1862-1937). En el volum escrit per Morera, a més de la descripció del territori, s'hi descriuen edificis, monuments, fets històrics i els recursos econòmics de tots els termes municipals de la província de Tarragona.

El mèrit principal, no gaire comú en els historiadors comarcals del seu temps, és el rigor en la tasca de recerca i en la interpretació dels documents.

Josep M. Recasens i Comes
Historiador i exalcalde de Tarragona

el perso
el personatge

Retrat d'Emili Morera a l'Ajuntament de Tarragona

el perso
el personatge

Opisso a la seva casa dibuixant un nét i, a sota, una caricatura, autoretrat d'Opisso (totes tres fotos pertanyen al llibre *Opisso* de Josep M. Cadena, editat l'any 1986 per editorial Nou Art Thor en la col·lecció "Gent Nostra")

Ricard Opisso i Sala

Entre els artistes, n'hi ha amb poder d'evocació. En retenim les imatges per damunt dels avatars i les contrarietats més crues de la vida. És el cas de Ricard Opisso.

N'esmentarem un fet, que ocupa un lloc modest dins de la seva biografia. La comentem com a escena contradictòria, típica de l'última dictadura, que es pot repetir qualsevol dia.

El 1955 regnava l'absolutisme que molts hem conegut o n'hem sentit a parlar. Ja en feia quinze anys, i encara en van haver de passar vint-i-tres més perquè tornés la democràcia. Persones situades en els diferents nivells del govern reprimien la cultura catalana; en aquest afer, es valien de la col·laboració especialitzada de periodistes, censors i policia.

Però, per l'entremig de la repressió, els artistes autòctons de vegades hi obrien clivelles, i, amb el seu art, feien reviure en el record de la gent el sabor de la llibertat.

El cas, doncs, és que, entre 1948 i 1955, en anys alternatius, el Sindicat d'Iniciativa i d'atracció de forasters va organitzar quatre fires d'art. En inaugurar-ne la darrera, el 13 d'agost, obrí una exposició de dibuixos de Ricard Opisso en el Casino de Tarragona. Ell, l'artista, tenia setanta-quatre anys. Va venir amb els quadres a rebre l'homenatge, i acompanyat de la muller. L'envoltàvem els artistes locals i altres compatriotes. L'alcalde Rafael Sanromà li va imposar a la solapa la insígnia de "tarragoní absent".

el pintor i dibuixant Ricard Opisso i Sala

Tarragona, 1880 - Barcelona, 1966

n'escriu

ENRIC BAIXERAS I SASTRE

Ricard Opisso va néixer a Tarragona l'any 1880, en una família on destacaven els lletraferits i els artistes. Encara nen, es van traslladar a Barcelona, i a partir dels tretze anys, rebé una educació artística molt completa, sota les ordres i la tutela severa d'Antoni Gaudí, a la Sagrada Família mateix. Durant els anys que treballà a aixecar l'ambició monument, Ricard va aprendre diversos oficis, i fins i tot prestà el seu cos per fer el buidat d'un àngel trompeter, que es veu a la porta del Naixement. A peu d'obra, Gaudí li va ensenyar els valors de l'espai. Opisso, després, esdevingué artista professional, jugà aquests valors amb cert.

Arribat el canvi de segle, es veié independent; freqüentà la tertúlia d'Els Quatre Gats, presidida per Rusiñol i Casas, i s'adscriví a l'ala negra del modernisme (així qualificada per Cirici, com Jordi A. Carbonell ens recorda), figurant el nom d'Opisso al costat dels de Casagemas, Nonell, Dalí i Picasso. En diuen ala negra perquè esventà sordideses humanes i desafià el cofoisme burgès. Una actitud semblant, ni que endolcida, Ricard Opisso la mantingué sempre. Per això el seu art de dibuixant, de pintor i de cartellista de les festes té les formes de la crònica de la vida, i és en gran manera representatiu de la història del país.

Enric Baixeras i Sastre

el prosista, traductor i dramaturg

Josep Pin i Soler

Tarragona, 1842 - Barcelona, 1927

n'escriu

XAVIER SABATÉ I IBARZ

el perso
el personatge

L'aportació a la història literària i de la llengua catalana de Pin i Soler (Tarragona, 1842 - Barcelona, 1927) està fora de tot dubte. Aquesta aportació no queda disminuïda per les seves discrepàncies sobre les normes ortogràfiques, que va combatre sempre.

Notable prosista, creador de la trilogia novel·lística *La família dels Garrigas, Jaume i Niobe*, conrearà també el teatre malgrat que en les discussions amb els seus contemporanis –singularment amb Guimerà i Serafí Pitarramenystindria aquest gènere: *Sogra i Nora, La viudeta, La sirena, La tia Tecleta* en són les principals. Amb elles Pin i Soler introdueix la comèdia burgesa al teatre català, fins llavors dominat pel sainet, el drama històric i el drama rural.

Però també va ser autor de diferents llibres de viatges i moralista: *Regles morals i de bona criança* i *Libro de la Patria*, on va exposar la seva actitud conservadora i espanyolista.

La seva prolífica dedicació a les lletres es completa amb una destacable dedicació a obres alienes.

Per un costat, un recull de *Sonets d'uns i altres* i deu volums que va anomenar *Biblioteca d'Humanitats*, que inclou obres traduïdes al català per ell d'autors com Erasme, Thomas More i Maquiavel entre d'altres.

I per altra banda, no es pot entendre la personalitat de Pin i Soler sense els *Comentaris sobre llibres i autors*, que completen la seva aventura literària i que van començar essent, ja el 1891, un catàleg de la seva biblioteca excepcional. I si en un inici tenia la intenció que fos un *Diccionari crític d'autors catalans*, útil per a l'estudi i revisió del Renaixement literari català, finalment en va resultar una obra d'altíssim interès farcida de comentaris desinhibits i irreverents que van ser titllats d'escandalosos quan es van publicar el 1947 en ple franquisme.

És en aquesta obra on es pot conèixer i valorar millor els coneixements literaris, però també la personalitat de Pin i Soler i el judici que li mereixen sobretot els seus coetanis, amb comentaris molt sucosos sobre els aspectes quotidians del tracte que hi mantenien. La seva lectura és obligada per a qui vulgui tenir un bon coneixement del nostre autor i constitueix un veritable calaix de sastre interessantíssim.

Xavier Sabaté i Ibarz
Delegat del Govern
de la Generalitat a Tarragona

el perso
el personatge

FOTOTECA.CAT
Antoni Rovira i Virgili en un retrat de Ferran Callicó (1928)

Per a nosaltres, la gent de Tarragona, hi ha un nom que representa una parcel·la fonamental de la nostra dignitat, el nom d'Antoni Rovira i Virgili. Els seus textos, llegits gairebé d'amagat, descoberts en el silenci, ens acostaven a l'autèntica consciència del nostre poble, ens omplien de contingut paraules malbaratades com pàtria o llibertat.

Perquè per a l'Antoni, aquell xiquet del carrer major, el fill del sabater i la cotillaire, que estudiava Dret a Barcelona alternant amb feines d'administratiu, "això" dels Països Catalans, l'abast territorial de la nació catalana era una cosa claríssima. És el Rovira que parla de la "restauració de la nostra unitat nacional". El Rovira que afirma que "els carrers i els habitants de la capital rossellonesa m'han fet sentir encara Catalunya, tot Catalunya, la de tots els països catalans". És el qui avança que "l'esdevenidor Catalunya nacional no és un problema de secessions ni d'esmicolament, sinó un alt i vast problema de reconstrucció de pobles en la pau, en la llibertat, en la relació fecunda de les cultures múltiples i diverses". És l'estudiós, el teòric del nacionalisme de casa nostra i del de fora, com ho demostren el seu *Resum d'història del catalanisme* i la *Història dels moviments nacionals*.

Antoni Rovira i Virgili, historiador de la nostra història nacional, enamorat de la "llengua invencible", polític nacionalista i d'esquerres, que va créixer en un entorn familiar d'orientació republicana, diputat, president del Parlament de Catalunya a l'exili, conseller fidel de Josep Irla, mestre de periodistes polítics en llengua catalana, prosista inimitable, autor d'aquesta meravella que és el *Teatre de la Natura*. Rovira, que una sordesa progressiva va anar aïllant del seu voltant més immediat, és l'home que va captar, tanmateix, els darrers dies de la Catalunya republicana amb una precisió tan gran que fa obligada lectura de les pàgines que s'hi refereixen. Aquí trobarem el Rovira vençut. I, malgrat tot, amb l'esperança, encara: "Enmig del present desolat i tràgic, poso la

el periodista i polític Antoni Rovira i Virgili

Tarragona, 1882 - Perpinyà (França), 1949

n'escriu

JOSEP-LLUÍS CAROD-ROVIRA

meva esperança en els dies que vindran, en el dret que triomfarà, en les llibertats que es restabliran, en la llengua que persistirà. No em descoratjo, no renuncio, no deserto. I somnio en la més gran Catalunya, la més gran pel territori, la més gran per la llibertat, la més gran per la civilització".

La defensa de la personalitat nacional dels pobles i el seu dret a la sobirania política i a la plenitud cultural l'estructura a tres nivells de treball: la divulgació del pensament democràtic sobre la qüestió nacional, l'atenció a la política internacional i l'aproximació a la situació de les nacions sense Estat, i finalment la teorització sobre el catalanisme i la vindicació dels Països Catalans com a marc territorial de la nació catalana.

Va ser sempre un exemple magnífic de fidelitat a "una petita nació, els ciutadans de la qual estimen, amb un doble amor inseparable, la pàtria i la llibertat", per expressar-ho amb paraules que ell mateix havia escrit per al president Irla. Tarragoní de soca-rel, fins en els moments de màxima adversitat continuava exclamant: "Jo no amollo!" Gràcies, Rovira i Virgili, per no haver amollat mai, ni en els dies gloriosos ni en les hores adverses.

Josep-Lluís Carod-Rovira
Vicepresident de la Generalitat de Catalunya